

Richard Wagner

Wilhelm Richard Wagner sa narodil 22. máj 1813 v Lipsku a zomrel 13. február 1883 v Benátkach bol nemecký hudobný skladateľ a reformátor opery.

Detstvo a dospievanie

Ako polročnému mu zomrel otec, matka sa po druhý raz vydala, presťahovala sa do Drážďan a malého Richarda s jeho ôsmimi súrodencami vychovával herec Ludwig Geyer. Keď mal osem rokov, zomrel aj jeho otčim Geyer. Potom ho vychovával strýko Adolf Wagner s ktorým spoznal veľké drámy Williama Shakespeara, Friedricha Schillera a iných.

Začal prekladať hry starogréckych dramatikov a venoval sa starej gréčtine. Aby získal hudobné vzdelanie, v roku 1824 sa začal učiť hrať na klavíri a na husliach, hudobnú teóriu a študoval partitúry najmä Ludwiga van Beethovena a Wolfganga Amadea Mozarta. Už ako gymnazista začal písať prvý trauerspiel pod názvom Leubald.

Keď bol na predstavenie opery Fildelio s opernou speváčkou Wilhelmine Schröder-Devrient sa rozhodol stať sa skladateľom. Neskôr sa zapísal ako študent hudby na lípsku univerzitu. Wagnerovými prvými dielami boli drobné klavírne skladby, zväčša sonáty a jedno sláčikové kvarteto. Wagnerov prvý pokus o skomponovanie opery ostal nedokončený. Zo zamýšľanej opery Die Hochzeit (Svadba) zostalo zachovaných len 226 taktov.

Ovplyvnený štúdiom Beethovenových a Mozartových symfónií skomponoval jedinú symfóniu Symphonie C-dur. Neskôr ako zbormajster divadla vo Würzburgu začal Wagner komponovať operu Die Feen (Vily). V roku 1834 získal angažmán ako hudobný riaditeľ v divadlách v Bad Lauchstädt a Magdeburgu. Počas tohto obdobia sa spoznal so svojou prvou manželkou Minnou Planer. Ešte v tom istom roku začal komponovať operu Das Liebesverbot (Zákaz lásky).

Finančné ťažkosti a dlhy spôsobené nadštandardným luxusným životným štýlom sprevádzali Wagnera po celý jeho život. Vďaka platobnej neschopnosti königsberského riaditeľa odchádza zadlžený Wagner do Rigy, kde prijal miesto šéfdirigenta divadla. Tam bol pre svojich veriteľov nedosiahnuteľný. V provinčnom meste sa však nikdy necítil dobre a onedlho sa aj tu dostal do finančných ťažkostí. Kvôli veriteľom v Magdeburgu a Königsbergu, pred ktorými bol permanentne na úteku nemal ani cestovný pas. Rozhodol sa preto pre tajný útek do Paríža cez Londýn po mori. Priatelia previedli manželov Wagnerovcov tajne cez rusko-pruskú hranicu a 9. júla 1839 sa nalodili na malú plachetnicu Thetis. Búrlivá a nebezpečná plavba cez úžinu Skaggerak, rozzúrené živly a pokriky námorníkov zanechali na Wagnera obrovský dojem, ktorý neskôr zúžitkoval pri písaní opery Bludný Holanďan.

Parížsky život

20. augusta 1839 pricestoval do Boulogne-sur-Mer. Tak ako každý umelec vtedy aj Wagner sa pokúšal presadiť v Paríži. V tomto hlavnom meste umeleckého diania 19. storočia žili a pôsobili všetci veľikáni doby. Wagner sa čoskoro zoznámil s Heinrichom Heinom, ktorý ho uviedol do parížskej spoločnosti. Nových známych nadchýnal historkami o úteku z Rigy a veľmi fundovanými znalosťami z dejín hudby. Príjmy a krátkodobú pozornosť si zaslúžil zhudobnením cyklu niekoľkých francúzskych básní pod názvom Les deux grenadiers, ktorých autorom bol práve Heinrich Heine.

Prvé úspechy

Román Ewarda Georga Bulwer-Lyttona Rienzi - posledný tribún si mladý Wagner prečítal ešte v roku 1837. O rok neskôr napísal libreto. Hudbu komponoval postupne v Rige, Boulogne-sur-mer a v Paríži. Svetová premiéra sa však nekonala vo Francúzsku ale v Drážďanoch, kde sa 20. októbra 1842 stretla s ohromujúcim úspechom. Povzbudený úspechom sa Wagner pustil do písania nového javiskového diela. Ani nie za štyri mesiace bol Bludný Holanďan dokončený. Premiéra sa konala 2. januára 1843, opäť v Drážďanskom dvornom divadle. Nemala však ani zďaleka taký obrovský úspech ako Rienzi a po štyroch večeroch bola stiahnutá z repertoáru. Už príprava svetovej premiéry niesla v sebe isté ťažkosti. Mníchov a Lipsko označili túto operu ako nevhodnú pre nemeckého diváka a odmietli ju uviesť.

Revolúcia a Zürišské obdobie

V roku 1849 skladateľ kompromitovaný účasťou na revolúcii v roku 1848, kde bojoval na drážďanských barikádach, musel opustiť krajinu a s falošnými dokumentmi úspešne prešiel hranicu a usadil sa v Zürichu. Toto obdobie prinieslo sériu teoretických prác, ktoré znamenajú revolúciu v opernej estetike.

V Zürichu Wagner písal veľkú tetralógiu Prsteň Nibelungov, spoznával Schopenhauerovu filozofiu, ktorá mala veľký vplyv na jeho náhľady na život a svet. Zoznamuje sa s Matildou Wesendonk, s ktorou sa púšťa do vôd lásky a romantiky, a najväčším plodom tejto lásky je opera Tristan a Izolda. Keď sa Wagnerov vzťah s Matildou skončil, v roku 1858 odišiel do Talianska, potom vďaka amnestii mohol žiť vo všetkých nemeckých štátoch. Toto obdobie pre neho bolo nepokojné, lebo neustále cestoval a navštevoval mnohé krajiny.

Wagnerov úspech a koniec života

Aj napriek svojmu vysokému dôchodku nerozumne míňal peniaze, čo ho priviedlo k materiálnej biede až natoľko, že chcel spáchať samovraždu. Keď sa mu zdalo, že nemá východisko, nadviazal priateľstvo s horlivým mecenášom, s mladým bavorským kráľom Ľudovítom II., ktorý ho obdivoval, považoval ho za geniálneho človeka, bol voči nemu mimoriadne veľkorysý a umožnil, aby si päťdesiatročný Wagner splnil životný sen – vystaval veľkolepé divadlo na slávnostné predvádzanie svojich oper. Toto divadlo sa začalo stavať v roku 1872 v Bayreuthe a tu po prvýkrát zaznela štvorčasťová

opera Prsteň Nibelungov a predvádzané boli aj opery Bludný Holanďan, Tannhäuser, Tristan a Izolda.

Keďže Wagner príliš využíval kráľovu priazeň, vyvolal nepokoj šľachty, ktorej sa nepáčilo ako Richard neobmedzene využíva aj kráľovu dôveru, nepotrebné prázdnil štátnu pokladnicu a peniaze minul na predvádzanie oper. Aby nešťastie bolo ešte väčšie, Wagner sa zamiloval do Cosimy Lisztovej, manželky dirigenta a skladateľa Bülova, s ktorou v roku 1865 opustil krajinu a odsťahovali sa do Švajčiarska, kde prežil najšťastnejšie dni svojho života. Tu pokojne pracoval na svojich dielach, zakončil komédiu Majstri speváci Norimberskí a tetralógiu Prsteň Nibelungov. Napísal aj spisy – Beethoven, Umenie a relígia, O dirigovaní. Tu napísal aj orchestrálnu skladbu Siegfried-Idyll, ktorú Wagner venoval manželke k narodeninám.

Posledné roky Wagner dumal nad reorganizáciou divadelného výhľadu, lebo jeho reforma opery vyžadovala aj reformu javiska a hľadiska. To uskutočnil v jeho divadle v Bayreuthe. Toto divadlo môže prijať 2 000 divákov, nemá balkóny, sedadlá sú usporiadané amfiteatrálne a končia sa galériou, svetlá v hľadisku musia byť zhasnuté, orchester musí byť skrytý v jame.

Tesne pred koncom života pobudol vo vile Wahnfried, ktorú si vystaval v blízkosti jeho divadla. Koncom roku 1882 mu srdcová choroba zapríčinila mnohé ťažkosti a lekári radili aby šiel na oddych do Talianska. Tak Wagner odcestoval do Benátok, kde o niekoľko mesiacov neskôr zomrel.

Wagner patrí medzi najplyvnejších skladateľov v dejinách hudby a predovšetkým najvýznamnejších reformátorov opery. Svoje názory na opernú tvorbu prezentoval postupne vo svojich esejách. Medzi najdôležitejšie aspekty, ktoré priniesol do nazerania na operný žáner, patrí predstava "úplného umeleckého diela" (Gesamtkunstwerk), "nekonečnej melódie" a princíp leitmoivu.